

Dr. Alexandru ZOSIM,
conferențiar universitar interimar
al catedrei „Drept penal și criminologie”
Academia ”Ștefan cel Mare”

JUSTIȚIA JUVENILĂ ȘI LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Una dintre cele mai actuale și socialmente importante probleme, cu care se confruntă astăzi societatea noastră, bineînțeles, este căutarea căilor de diminuare a sporului infracțiunilor în rândurile tinerilor. Necesitatea soluționării cât mai rapide a acestei situații este condiționată nu numai de faptul, că în Republica Moldova se păstrează o situație criminogenă complicată, dar și de faptul, că în rândurile criminalității organizate sunt atrași tot mai mulți minori, grupările criminale create de minori comit infracțiuni grave, iar numărul lor crește permanent. Criminalitatea întinerește. O astfel de criminalizare a tineretului lipsește societatea de perspectiva unei dezvoltări stabile în viitor.

Problemei justiției juvenile i se acordă multă atenție în practica legislativă și de aplicare a dreptului a multor țări (Austria, Marea Britanie, Germania, Canada, Olanda, SUA, Franța etc.). Și în Republica Moldova s-a acumulat experiență pozitivă de tratare a minorilor infractori.

Realizarea cu succes a planurilor de creare a sistemului justiției juvenile în Republica Moldova este posibilă doar în prezența unei temelii normative calitative. Un loc esențial în cadrul ei trebuie să revină legislației penale. Apreciem, totuși, că legislația penală nu utilizează toate posibilitățile de asigurare a scopurilor justiției juvenile, sensul căreia se reduce la un comportament mai delicat cu infractorii minori, decât cu cei maturi.

În primul rând, considerăm cu mult mai reușită poziția acelor țări, care au inclus normele juridico-penale referitoare la justiția juvenilă în acte normative separate sau le concentrează într-un capitol aparte al Codului

penal. Majoritatea statelor foste membre ale URSS au acceptat această practică pozitivă [1]. Aceasta simplifică aplicarea legislației și contribuie la nuanțarea mai clară a problematicii criminalității juvenile. Specialistul rus Iakubov A. E. apreciază, că crearea unui astfel de capitol în Codul Penal al Federației Ruse [2] a oferit posibilitatea demonstrării principiilor generale ale răspunderii penale a minorilor și reunirea într-un sistem a tuturor normelor, care reglementează răspunderea penală a minorilor [3, pag. 700]. Iar autoarea Gravina A. A. Consideră, că astfel legislația penală reflectă atenția sporită a statului față de personalitatea delincvenților minori, față de particularitățile lor psihologice [4, pag. 230].

O altă problemă referitoare la justiția juvenilă o menționează specialistul rus Pankratov V. V. El spune, că lista pedepselor penale prevăzute pentru minori în Codul Penal al Federației Ruse este prea îngustă și nu permite efectuarea unei diferențieri și individualizări eficiente a pedepsei în corespundere cu particularitățile personalității vinovatului și situației de viață concrete, în care s-a comis infracțiunea [5, pag.13]. Rămâne doar să adăugăm, că lista pedepselor penale, prevăzute în Codul penal al RM este și mai îngustă, decât cea existentă în Federația Rusă.

Atragem atenția și asupra imperfecțiunii legislației penale, care reglementează tipuri aparte ale pedepsei și unele instituții juridico-penale referitor la aplicarea lor față de minori.

De exemplu, nu putem aprecia ca fiind reușită reglementarea amenzii în calitate de pedeapsă aplicabilă minorilor. Legiuitorul a considerat necesar, prin intermediul alin. 3 al art. Al 70 CP al RM, să reducă pentru minori în jumătate maximumul pedepsei cu închisoarea. Această reglementare este rațională, deoarece anume această vârstă coincide cu etapa de bază a procesului de socializare al personalității, prin care se înțelege „procesul bilateral, care include, pe de o parte, asimilarea de către individ a experienței sociale pe calea integrării în sfera socială, în sistemul legăturilor sociale, iar pe de altă parte, procesul reproducerii active a sistemului interacțiunilor sociale de către individ în baza activității sale, includerii active în mediul social respectiv” [6, pag.334]. Pedeapsa cu închisoarea, bineînțeles, împiedică efectiv dezvoltarea minorului.

Dacă, însă, cercetăm posibilitățile executării pedepsei cu amendă de către minori, vom fi nevoiți să constatăm, că ele sunt cu mult mai reduse, decât la maturi. În primul rând, nu toți minorii sunt încadrați în câmpul muncii sau au alte venituri. Amenda aplicată unei persoane, care nu are un venit propriu sau avere personală, transformă pedeapsa în ficțiune. Amenda, fiind plătită de către rudele vinovatului, nu are influența educativă necesară. În al doilea rând, majoritatea tinerilor încă nu posedă experiență profesională necesară, studii respective, stagiu de muncă. Acest lucru limitează numărul profesiunilor, pe care ei le pot practica, condiționează nedorința patronilor da a-i angaja și, evident, în consecință, veniturile lor sunt mult mai mici, decât ale persoanelor mature.

În conformitate cu alin. 7 al art. 64 al CP al RM în cazul, în care condamnatul nu este în stare să achite amenda stabilită ca pedeapsă principală sau complementară, instanța de judecată poate înlocui suma amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității, calculându-se 60 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității pentru 50 unități convenționale ale amenzii [7]. Dacă cercetăm posibilitatea aplicării acestei prevederi față de minori, vom fi nevoiți să constatăm, că ea are forță juridică doar față de persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani, deoarece alin. 4 al art. 67 al CP interzice aplicarea pedepsei cu muncă neremunerată în folosul comunității față de persoanele, care nu au împlinit 16 ani. În această situație judecătorii sunt conștienți, că pronunțarea pedepsei cu amendă față de o persoană, care nu a împlinit 16 ani, e puțin probabil că va asigura realizarea scopurilor justiției penale. În majoritatea cazurilor minorii încă nu au venituri proprii, iar înlocuirea amnezii va fi imposibilă. În aceste circumstanțe aplicarea amenzii față de ei se poate identifica cu liberarea de pedeapsă penală. Acest fapt agravează situația minorilor – dacă instanța de judecată nu va găsi temeiuri pentru liberarea infractorului, care nu a împlinit 16 ani, de răspundere sau de pedeapsă penală, ea practic nu are altă alternativă, decât să-i aplice pedeapsa cu privațiunea libertate. Prevederea unui quantum mai mic al pedepsei cu amendă aplicate minorilor ar lărgi posibilitățile lor de a o executa și de a evita închisoarea.

Legea penală nu a prevăzut nici careva reglementări speciale de aplicare a muncii neremunerată în folosul comunității față de minori. Din moment ce condamnatul prin pedeapsă ispășește răul adus prin fapta infracțională, munca dată nu poate fi o muncă ușoară ca formă. Evident minorii, organismul cărora încă se mai dezvoltă, nu pot fi atrengați la toate tipurile de lucrări – aceasta este interzis de legislația muncii. Astfel, fiind condamnați la muncă neremunerată, infractorii minori riscă să nu execute real pedeapsa. Acest fapt iarăși nu poate să nu influențeze conștiința judecătorilor, care, evident, își dau seama, că scopurile justiției la sigur vor fi realizate, dacă ei vor pronunța față de minor pedeapsa cu închisoarea. Considerăm că legea penală ar trebui să prevadă pentru minori un quantum mai mic al pedepsei muncii neremunerată în folosul comunității.

Încă o lacună o constituie faptul, că legea penală nu prevede nici o facilitate pentru minorii, care studiază în școlile medii sau de meserii. Este bine știut, că studiile au un efect anticriminogen, din care motiv față de persoanele, care studiază, quantumul pedepsei cu munca neremunerată în folosul comunității ar putea fi redus la jumătate.

Apreciem ca fiind necorespunzător scopurilor justiției juvenile și faptul, că minorilor li se poate aplicată condamnarea cu suspendare condiționată a executării pedepsei și liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen doar în cazul condamnării la pedeapsa cu închisoarea. Argumentele aduse mai sus mărturisesc clar, că, dacă aceste măsuri ar putea fi aplicate și în cazul amenzii și muncii neremunerată în folosul comunității față de minori, aceasta ar lărgi posibilitățile instanței de judecată de a individualiza pedeapsa penală.

În acest context menționăm și o lacună în reglementarea unei alte modalități de liberare de pedeapsa penală a minorilor, prescrisă de art. 93 al CP, asupra căreia atrag atenția autorii manualului de drept penal Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. Ei își exprimă regretul vizavi de faptul, că în conținutul acestui articol nu se conține nici o dispoziție cu privire la consecințele juridice ale eschivării cu premeditate a minorului de la internarea într-o instituție specială de învățământ și de reeducare sau într-o instituție

curativă și de reeducare, precum și de la îndeplinirea obligațiilor, care se referă la alte categorii de măsuri de constrângere aplicate în condițiile legii [8, pag.519].

Nu contribuie scopurilor reabilitării sociale a minorilor și faptul, că legea penală nu prevede careva facilități pentru minori vizavi de stingerea antecedentelor penale.

Autorul român Anastasiu Crișu afirmă, că în prezent există tendința generală de ridicare a limitei minime a vârstei răspunderii penale, încât să fie sustrași de la regimul sancționator cât mai mulți minori și supuși unui sistem educațional [9, pag.37]. Trezește interesul, în acest context, modul de reglementare în unele țări a răspunderii penale a persoanelor minore, care au atins vârsta răspunderii penale, dar, datorită rămânerii în urmă în dezvoltarea psihică nelegată de o dereglare psihică, în timpul comiterii infracțiunii aceștia nu conștientizau pericolul social al faptelor lor sau nu le puteau dirija. Legiuitorii Federației Ruse și ai Republicii Belarusi [10] au considerat necesar să introducă direct în Codul penal norme, care ar interzice tragerea unor astfel de persoane la răspundere penală. Autorul rus Pavlov V. G. apreciază această formulă legislativă drept o circumstanță, care exclude răspunderea penală a infractorului minor [11, pag. 80]. O altă autoare din Federația Rusă, Semerneva N. K., consideră, că această prevedere renaște direcția strategică în activitatea de prevenire a delincvenței juvenile – educația, tratamentul, asigurarea socială, și doar apoi represiunea penală [12, pag.527].

În concluzie, menționăm, că realizarea scopurilor justiției juvenile prin intermediul normelor dreptului penal ar fi facilitată, dacă toate aceste probleme ar fi soluționate într-un capitol aparte al Părții Generale a Codului penal al Republicii Moldova.

Referințe bibliografice:

1. Vezi: Раздел V. Уголовный Кодекс Республики Беларусь от 02.06.1999. СПб. – 2001; Раздел V. Уголовный Кодекс Таджикистана. Закон Республики Таджикистан от 21.05.1998, № 574. СПб. – 2001; Раздел V. Уголовный

- Кодекс Кыргызской Республики от 18.09.1997. СПб. – 2002; Раздел V. Уголовный Кодекс Республики Армения от 18.06.2003. СПб. – 2004; Раздел V. Уголовный Кодекс Грузии от 22.07.1999. СПб. – 2002.
2. Раздел V. Уголовный Кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. N 63-ФЗ. М.:Издательство: Омега-Л.Серия: Юридическая литература – 2006.
  3. Уголовное право России. Общая часть. Учебник для вузов. Под ред. доктора юридических наук, профессора Н.Ф.Кузнецовой, кандидата юридических наук, доцента И.М.Тяжковой. Москва – 2004, с. 700.
  4. Уголовное право Российской Федерации. Общая и Особенная части. Учебник под. ред. Кашепова В. П. Москва – 2001, с. 230.
  5. Панкратов В.В. Предисловие к книге «Ювенальная юстиция в Российской Федерации: криминологические проблемы развития». – Ростов-на-Дону – Санкт-Петербург, 2006. – С. 13.
  6. Андреева Г.М.Социальная психология. Москва, 1988, с.334.
  7. alin. 7 art. 64 al Codului Penal al R. Moldova, Legea nr.985-XV din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002
  8. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M.Drept penal. Partea generală. Vol. I. Chișinău: ed. Cartier, 2005, p. 519.
  9. Crișu A. Tratatamentul infractorului minor în dreptul penal și dreptul procesual penal român. Aspecte de drept comparat. B. – 1999, p. 37.
  10. Vezi: ч. 3. ст. 20 Уголовного Кодекса Российской Федерации от 13 июня 1996 г. N 63-ФЗ. М.:Издательство: Омега-Л.Серия: Юридическая литература – 2006; ч. 3. ст. 27 Уголовного Кодекса Республики Беларусь от 02.06.1999. СПб. – 2001.
  11. Павлов В. Г. Субъект преступления и уголовная ответственность. СПб. – 2000, с. 80.
  12. Уголовное право. Общая часть. Учебник под. ред. Козаченко И.Я. и Незнамова З.М., Москва. 2001, с. 527.